

Gezondheidsklachten door milieu

Meldingen 2016

Claudia van Steen

Colofon

Dit is het eindrapport over de meldingen van milieugerelateerde gezondheidsklachten die in 2016 gemeld zijn op de website: <http://www.leefmilieu.nl/klachtmelden>.

Precieze informatie over de meldingen, zoals de spreiding, is op deze website te vinden.

Dit rapport wordt toegezonden aan GGD's, relevante ministeries en de melders die aangegeven hebben daar prijs op te stellen.

Leefmilieu

Dennenstraat 124

6543 JW Nijmegen

024-3780384

email: burgernetwerk@leefmilieu.nl

www.leefmilieu.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting

1. Inleiding	1
2. Hoe wordt gemeld?	1
3. Meldingen 2016	2
<i>3.1 Milieuoverlast</i>	3
<i>3.2 Gezondheidsklachten</i>	4
4. Terugblik 5 jaar registratie en vervolg	5
5. Conclusies	6

Samenvatting

In 2016 hebben 227 mensen een melding gedaan. Het grootste gedeelte van de meldingen ging wederom over geluid en specifiek laagfrequent geluid als milieufactor. Luchtvervuiling als gevolg van houtstook is procentueel vaker genoemd dan eerdere jaren. Ook elektromagnetische straling wordt vaak genoemd.

Alle genoemde milieuoverlast geeft een breed scala aan gezondheidsklachten en de impact op het leven van de melders is meestal zeer groot. De milieuoverlast dringt veelal door tot in het huis van de mensen wat vermijden ervan vrijwel onmogelijk maakt. Relaties en gezinnen komen onder grote spanning te staan als gevolg van de gezondheidsklachten en de uitzichtloosheid.

De uitgebreide toelichtingen op de meldingen hebben veel overeenkomsten: lange zoektochten naar oorzaak, onbegrip, niet of slecht meten, instanties die wel willen maar niks kunnen vanwege ontbrekende wet- en regelgeving. Elke melding is ook een roep om hulp, er is grote behoefte aan individuele ondersteuning bij de problemen.

Leefmilieu is per 1 januari 2017 gestopt met het registreren van de klachten, de onderwerpen LFG en houtstook maken nu onderdeel uit van de activiteiten van de vereniging. De melders hebben erkenning van hun probleem nodig, goede meetmethoden voor hun persoonlijke situatie én wet- en regelgeving. Op basis van de meldingen van de afgelopen 5 jaar zijn de problemen duidelijk op de kaart gezet, de komende jaren wil Leefmilieu haar energie richten op het werken aan de oplossingen.

Precieze informatie over de meldingen van alle jaren van de registratie, zoals de geografische spreiding, is te vinden op de website: <http://www.leefmilieu.nl/klachtmelden>. Dit rapport wordt toegezonden aan GGD's, de Gezondheidsraad, RIVM, relevante ministeries en de melders die aangegeven hebben daar prijs op te stellen.

1. Inleiding

Vanaf 2012 tot en met 2016 is het mogelijk geweest om bij de vereniging Leefmilieu milieu gerelateerde gezondheidsklachten te melden. De vereniging kreeg hiervoor een financiële bijdrage van het voormalig *Meldpunt Gezondheid en Milieu (MGM)*.

Leefmilieu streeft al ruim vijftwintig jaar naar een groen en gezond leefmilieu. Zij doet dit onder andere door milieuproblemen onder de aandacht te brengen, kennis te delen en door mensen die opkomen voor hun leefomgeving bij elkaar te brengen.

De registratie heeft de afgelopen jaren een aantal onderwerpen duidelijk op de agenda van Leefmilieu gezet, met name de problematiek van LFG en houtstook. Verschillende activiteiten zijn over deze onderwerpen ondernomen, onder andere zijn er bijeenkomsten georganiseerd voor de melders.

Omdat de onderwerpen waarover gemeld is gelijk blijven en het aantal meldingen licht daalde, is besloten om per 1 januari 2017 de registratie te stoppen. De vrijwilligerscapaciteit die voor de registratie nodig is, kan dan juist weer ingezet worden voor activiteiten die gericht zijn op het zoeken naar oplossingen. Het jaar 2016 was daarmee het vijfde en laatste jaar van registratie en de resultaten hiervan én een terugblik op de afgelopen vijf jaar staan in dit rapport beschreven.

2. Hoe wordt gemeld?

Het melden gebeurt door de melders zelf. Online op de website van Leefmilieu kon het meldformulier voor gezondheidsklachten als gevolg van milieuoverlast ingevuld worden. Een melding blijft anoniem, maar om het mogelijk te maken de melding te registreren op de overzichtskaart, werden wel adresgegevens gevraagd. Op de kaart wordt de melding in het postcode gebied geplaatst: niet op het huis van de melder. Daarnaast zit er een begrenzing op het inzoomen zodat het huis van de melder niet achterhaald kan worden.

Er zijn 12 verschillende soorten milieuoverlast en 18 gezondheidsklachten om uit te kiezen en in beide gevallen kan ook nog 'overige' gekozen worden. Er kunnen meerdere soorten milieuoverlast of gezondheidsklachten worden aangevinkt. Aan het eind van het formulier kan een toelichting gegeven worden.

Als een formulier is ingevuld, ontvangt de melder een bevestigingsmail met het verzoek de ingevulde klacht te bevestigen, pas daarna zal de melding daadwerkelijk op het overzichtskaartje verschijnen. Voor mensen die niet online kunnen of willen melden is het mogelijk om het formulier uit te printen en aan Leefmilieu toe te sturen per post. Vrijwilligers van Leefmilieu verwerken deze melding dan.

Als er veel gelijksoortige meldingen zijn (in soort en/of locatie) dan organiseert Leefmilieu een bijeenkomst om te kijken hoe de problematiek aangepakt kan worden. Melders kunnen aangeven of ze voor een dergelijke bijeenkomst uitgenodigd willen worden. Ten slotte kan een melder nog aangeven of hij/zij het jaarrapport in digitale vorm wil ontvangen.

Op de website is altijd van alle jaren een overzicht van de meldingen aanwezig. Alle bevestigde meldingen worden op een kaartje aangegeven met een druppel. Als je op een druppeltje klikt, dan zie je de inhoud van de betreffende melding. Bij het kaartje is er de mogelijkheid om te filteren op jaartal, soort milieuoverlast en soort gezondheidsklacht. Zo kun je eenvoudig verschillende groepen van klachten bekijken.

3. Meldingen 2016

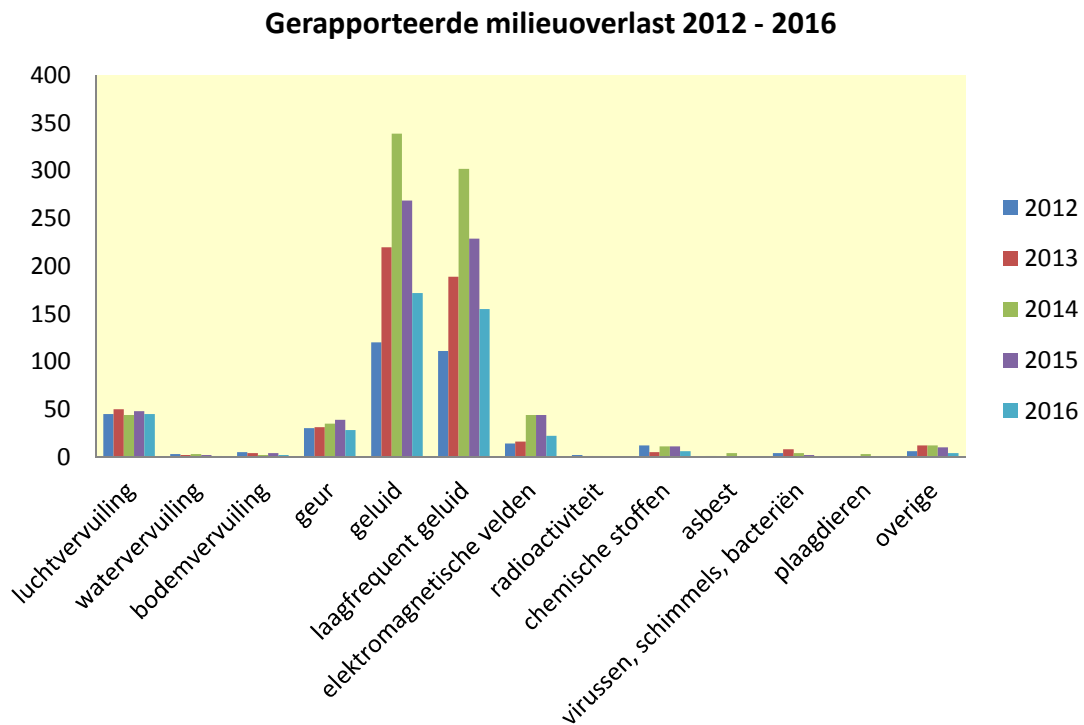
Het totale aantal registraties in 2016 was 227. Dit aantal is lager dan andere jaren. Mogelijk is deze daling veroorzaakt door de aankondiging dat de registratie zal stoppen vanaf 2017. Al constateren we ook dat de meldingsbereidheid van mensen sowieso wat afneemt, naarmate problemen maar voortduren en er weinig vooruitgang is. De meldingen waren gespreid over het hele land, zoals te zien is op dit kaartje met alle meldingen van 2016.

Naast het aankruisen van de klachten maakten de meeste mensen ook gebruik van de optie om een toelichting op hun situatie te geven. Deze toelichting was vaak zeer uitgebreid en beschreef de zoektocht en wanhoop van de melders. De melders vragen vaak om hulp voor hun individuele casus, omdat ze niet meer weten wat ze verder nog kunnen ondernemen.

3.1 Milieuoverlast

In de onderstaande grafiek is de gerapporteerde milieuoverlast weergegeven. Het totaal aantal gerapporteerde milieuoverlast is hoger dan het totaal aantal meldingen, omdat melders meerdere categorieën aan kunnen kruisen. In de meeste gevallen werd meer dan één soort milieuoverlast aangekruist.

Laagfrequent geluid (LFG) en geluid (meestal gecombineerd) zijn net als in de voorgaande jaren overduidelijk het meest genoemd: laagfrequent geluid 155 keer (70%) en geluid 172 keer (76%). Het aantal meldingen van luchtvervuiling is nagenoeg gelijk gebleven ondanks het kleinere totaal aantal meldingen, procentueel is dat soort klachten met 5% toegenomen. In 75% van de gevallen gaat het om houtstook of allesbranders in de directe omgeving.

De impact van de overlast blijft onverminderd groot. (Laagfrequent) geluid en luchtvervuiling/geur als gevolg van houtstook treffen melders **binnen** de eigen woning. Dit maakt dat het nauwelijks mogelijk is om je eraan te onttrekken en dat de impact op het dagelijks leven heel groot is. Vaak geeft het ook spanning in relatie en gezin door oververmoeidheid en stress.

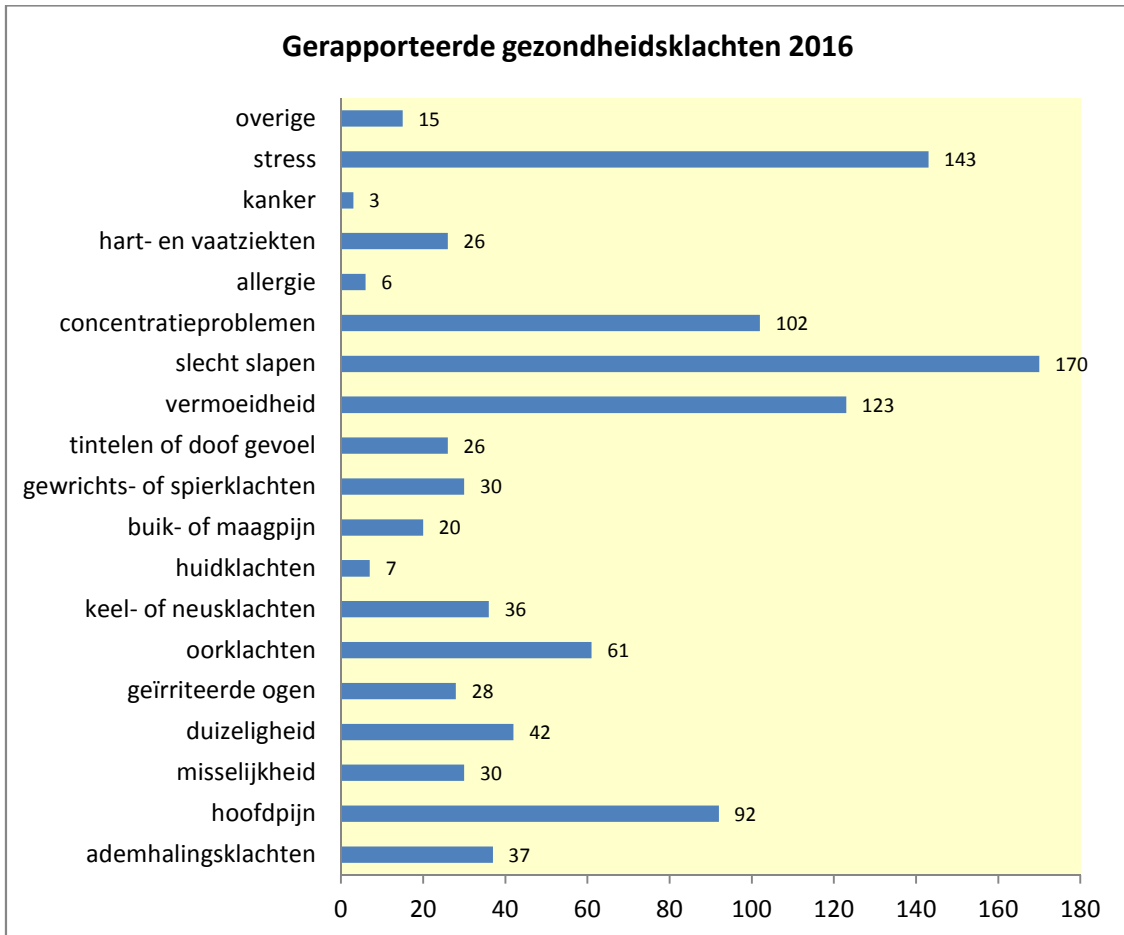
Bij laagfrequent geluid horen we helaas nog steeds van de melders dat zij vaak niet serieus genomen worden. Dit gaat in de meeste gevallen om mensen in hun directe omgeving, de overheidsinstanties en ook artsen. En als de klachten wél erkend worden, geven zowel overheden als artsen aan weinig te kunnen doen. De bron is in veel gevallen moeilijk te achterhalen en als deze wel bekend is, ontbreekt het aan normering om het aan te pakken.

Ook bij houtstook komen de melders nog steeds veel onbegrip tegen, een open haard is toch immers gezellig, goedkoop en wordt ook nog eens verkocht als CO₂-neutraal (onterecht!). Er is grote onwetendheid over de schadelijkheid van de houtrook en de hoeveelheid houtrook

die vrijkomt bij het stoken. Gelukkig zien we wel dat er steeds meer aandacht is voor dit onderwerp en dat de bewustwording bij GGD's en lokale overheden toeneemt.

3.2 Gezondheidsklachten

Een totaaloverzicht van alle genoemde gezondheidsklachten staat in onderstaande grafiek.

De grafiek laat zien dat melders alle mogelijke gezondheidsklachten ervaren, als gevolg van milieuoverlast. De klachten die domineren, zijn grotendeels toe te schrijven aan de melders van LFG. Van alle melders van LFG noemt 81% slecht slapen, 62% oorklachten en stress. Ook is er vaak sprake van tintelingen/doof gevoel en concentratieproblemen. Het is duidelijk dat dit soort klachten zeer grote invloed heeft op het dagelijks functioneren.

Voor luchtvervuiling en geur geldt dat 80% van de melders keel- en neusklachten rapporteert en 75% slecht slaapt door de overlast. Ademhalingsklachten, hoofdpijn en stress wordt in meer dan de helft van de gevallen genoemd. Zoals eerder aangegeven gaat het hier in de meeste gevallen om overlast door houtstook.

4. Terugblik 5 jaar registratie en vervolg

Terugblik 5 jaar registratie

Leefmilieu heeft vijf jaar registratie van milieu gerelateerde gezondheidsklachten voltooid. Het was een zinvolle en leerzame ervaring. Terugblikkend kunnen we een aantal dingen vaststellen:

- Het opzetten en onderhouden van het registratiesysteem is een tijdrovende (en kostbare) klus. Het eenmaal opgezette ICT systeem heeft te maken gehad met problemen, zoals SPAM, storingen en de benodigde softwareaanpassingen.
- Regelmatig heb je te maken met melders die hun melding weer willen terugtrekken, of de melding via de post doen en die meldingen moeten handmatig verwerkt worden.
- De registratie voldoet in een behoefte van de mensen die gezondheidsklachten door milieu overlast ervaren, ze zijn blij dat ze de klacht ergens kunnen melden.
- Regelmatig komt het ook voor dat mensen in contact willen komen met lotgenoten uit hun directe omgeving. Leefmilieu kon hierin een bemiddelende rol spelen door op te treden als tussenpersoon.
- Melders willen echter heel graag meer. Ze hebben grote behoefte aan individuele ondersteuning bij hun probleem. Ook al was duidelijk op de website aangegeven dat wij geen individuele ondersteuning konden geven, de roep om deze steun bleef. Deze verzoeken bereikten ons zowel via het meldingsformulier, als direct per mail of telefonisch.
- Deze grote 'roep' om hulp is voor de vrijwilligers van de vereniging een pittige belasting gebleken. Graag willen de vrijwilligers al deze mensen helpen, maar zowel door de complexiteit van de onderwerpen (met name LFG en houtstook) en gebrek aan capaciteit kan dit niet. Dit is zeer onbevredigend, juist omdat de mensen vaak de wanhoop nabij zijn. Het lijkt erop dat de professionele kanalen zoals die via de GGD's, niet in alle gevallen voldoende support bieden.
- De registratie vervulde duidelijk een signaleringsfunctie. Een aantal soorten van milieu overlast kwam sterk naar voren.
- Er zijn contacten gelegd met organisaties die op een bepaald onderwerp al actief waren.

Vervolg

Als Leefmilieu hebben we door de registratie de onderwerpen laagfrequent geluid en houtstook opgenomen in onze activiteiten. Op verschillende manier zijn we inmiddels met deze onderwerpen actief. We zetten de activiteiten op deze onderwerpen voort en zullen in 2017 een bijeenkomst organiseren voor mensen die overlast ervaren door LFG. Waarschijnlijk het jaar erop volgt een dergelijke bijeenkomst voor houtstook.

De gegevens van de registratie van de afgelopen vijf jaar blijven beschikbaar op de website van Leefmilieu. De jaren kunnen afzonderlijk bekeken worden en ook kan specifiek gezocht worden op bepaalde milieuoverlast of gezondheidsklachten. Uiteraard zijn ook de rapportages van alle jaren op de website beschikbaar.

5. Conclusies

Het kunnen melden van milieu gerelateerde gezondheidsklachten voldoet in een behoefte, mensen zijn blij dat ze hun klacht ergens kunnen neerleggen. Ze vinden het belangrijk dat de meldingen aan de overheden worden doorgegeven en hopen daarmee aandacht en op termijn een oplossing voor hun probleem te krijgen.

Er is echter ook een grote behoefte aan ondersteuning voor de individuele gevallen. Mensen vragen vaak in wanhopige bewoordingen bij diverse instanties en overheden om hulp en worden hierin keer op keer teleurgesteld.

De meldingen die gedaan worden zijn bijna allemaal meldingen van individuen die in hun woonsituatie ernstige overlast ervaren. De gezondheidseffecten zijn vaak groot en leiden ertoe dat mensen zich niet meer veilig voelen in hun eigen huis. Vaak wordt het leven door de problemen ontwricht en dit wordt versterkt door het veelvuldig ontbreken van erkenning en begrip door de omgeving en (overheids)instanties. Relaties en gezinnen komen onder grote spanning te staan, met alle gevolgen van dien.

De mensen zijn dikwijls, ondanks dat ze ziek zijn, zelf zeer actief in het zoeken naar de oorzaken, vergaren van kennis, benaderen van instanties, maar krijgen het zelden voor elkaar dat de milieuoverlast daadwerkelijk vermindert of stopt. Belangrijke oorzaak hiervoor is nog altijd het ontbreken van goede meetmethoden (of budget hiervoor), het ontbreken van wet- en regelgeving en de miskennis van de problemen.

Met dit rapport geeft de vereniging Leefmilieu de meldingen door aan de instanties die hiervoor verantwoordelijkheid dragen, zoals ministeries en GGD's en verzoekt hen dringend de signalen op te pakken. De speerpunten uit dit rapport zijn onverminderd de punten die ook in eerdere jaren naar voren kwamen: impact op de gezondheid door laagfrequent geluid en de overlast en gezondheidsklachten door houtstook. De impact op gezondheid door elektromagnetische straling is ook duidelijk een aandachtsgebied.

Het zou veel mensen helpen als op die gebieden heldere regelgeving komt waar mensen zich op kunnen beroepen, zodat de overlast en de gezondheidsklachten die ze ervaren aangepakt kunnen worden.

**Citaten over
LFG**

“Probeer nu met muziek en een oortje in het te onderdrukken, maar het is een vreselijk gehoor en daar wen je niet aan.”

“Gevolg is al dat het gezin door ernstig slaaptekort prikkelbaar is en niet meer goed functioneert.”

“Ik ben zo bang dat als uit de meting komt dat het LFG is, er niets gedaan gaat worden.”

“Ben heel bang totaal niet serieus genomen te worden.”

“Als het geluid hard binnenkomt begint mijn gehele lijf te trillen. Mijn leven heeft zijn kwaliteit verloren.”

“Loop 's nachts over straat in de hoop de bron te vinden. Maar tot nu toe zonder succes.”

“Bij instanties krijgen we veel begrip, maar geen enkele hulp om dit probleem opgelost te krijgen. Zeer verontrustend dat je er compleet alleen voor staat.”

